

**Informacja o ustawie z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy
o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa
Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu
Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony
Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin**

Celem ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin jest wprowadzenie rozwiązań umożliwiających zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL, przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

W ocenie ustawodawcy, przywileje emerytalne i rentowe związane z pracą w organach bezpieczeństwa PRL nie zasługują na ochronę prawną, przede wszystkim ze względu na powszechne poczucie naruszenia w tym zakresie zasady sprawiedliwości społecznej, dlatego też konieczne jest ich ograniczenie. Realne zmniejszenie wysokości świadczeń funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa oraz osób uprawnionych do rent rodzinnych po takich funkcjonariuszach wymaga wprowadzenia nowych rozwiązań prawnych (rozwiązania wprowadzone tzw. ustawą dezubekizacyjną z dnia 23 stycznia 2009 r., nie okazały się w pełni skuteczne).

Z powyższych względów, ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin:

- 1) wprowadza definicję służby na rzecz totalitarnego państwa, za którą to służbę uznaje służbę od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. w cywilnych i wojskowych

instytucjach i formacjach wymienionych enumeratywnie w dodawanym art. 13b ustawy zaopatrzeniowej;

Pojęcie „służby na rzecz totalitarnego państwa” zastąpiło występujące dotychczas na gruncie ustawy zaopatrzeniowej pojęcie „służby w organach bezpieczeństwa państwa”. Jednocześnie, w dodawanym art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, zamieszczono szczegółowy katalog jednostek, w których służba była pełniona na rzecz totalitarnego państwa.

Wśród cywilnych i wojskowych instytucji i formacji, w których służbę uznano za służbę na rzecz totalitarnego państwa wymieniono:

- a) Resort Bezpieczeństwa Publicznego Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego,
- b) Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego,
- c) Komitet do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego,
- d) jednostki organizacyjne podległe organom, o których mowa w lit. a–c, w szczególności jednostki Milicji Obywatelskiej w okresie do dnia 14 grudnia 1954 r.,
- e) służby i jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i ich poprzedniczki oraz ich odpowiedniki terenowe, wskazane enumeratywnie w art. 13b ust. 1 pkt 5 ustawy zaopatrzeniowej,
- f) jednostki organizacyjne Ministerstwa Obrony Narodowej i ich poprzedniczki, wskazane enumeratywnie w art. 13b ust. 1 pkt 6 ustawy zaopatrzeniowej.

Za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznano również:

- a) służbę na etatach wskazanych w art. 13b ust. 2 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej, w tym na etacie Ministra Spraw Wewnętrznych,
- b) okres odbywania szkolenia zawodowego w szkołach i na kursach Służby Bezpieczeństwa przez funkcjonariuszy pełniących służbę na etatach wskazanych w art. 13b ust. 2 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej oraz w instytucjach i formacjach wskazanych w art. 13b ust. 1 tej ustawy,
- c) okres oddelegowania funkcjonariuszy pełniących służbę na etatach wskazanych w art. 13b ust. 2 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej oraz w instytucjach i formacjach wskazanych w art. 13b ust. 1 tej ustawy, do innych instytucji państwowych, w tym przeniesienia na etaty niejawne w kraju lub poza granicami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Jednocześnie z definicji służby na rzecz totalitarnego państwa wyłączono służbę, która rozpoczęła się po raz pierwszy nie wcześniej niż w dniu 12 września 1989 r. oraz służbę, której obowiązek wynikał z przepisów o powszechnym obowiązku obrony.

Przedział czasowy, w którym pełnioną służbę uznano za służbę na rzecz totalitarnego

państwa, ustalono na okres od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Data końcowa tego przedziału – dzień 31 lipca 1990 r., jest datą likwidacji Służby Bezpieczeństwa.

- 2) zakłada ustalenie na nowo emerytur i rent inwalidzkich przysługujących funkcjonariuszom, którzy pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa, oraz rent rodzinnych pobieranych po takich funkcjonariuszach;

Ustalenie nowej wysokości ww. świadczeń następować będzie w oparciu o sporządzoną przez Instytut Pamięi Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, na podstawie posiadanych akt osobowych, informację o przebiegu służby danego funkcjonariusza na rzecz totalitarnego państwa. Z wnioskiem o sporządzenie takiej informacji występował będzie organ emerytalny, a informacja przekazywana będzie temu organowi w terminie 4 miesięcy od dnia otrzymania wniosku.

Emerytura policyjna osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa i pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., ustalana będzie na następujących zasadach:

- a) jej wysokość wynosić będzie 0% podstawy wymiaru – za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa (obecnie każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa w latach 1944-1990 liczony jest po 0,7% podstawy wymiaru),
- b) brak będzie możliwości podwyższenia emerytury o 15% podstawy wymiaru emerytowi, którego inwalidztwo pozostawało w związku ze służbą (wobec ww. osób objętych ustawą zmieniającą wyłączono stosowanie, przewidującego taką możliwość, art. 15 ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej),
- c) brak będzie możliwości podwyższenia emerytury o 2%, 1% lub 0,5% podstawy wymiaru za każdy rok służby pełnionej w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (nurek, pletwonurek, zwalczanie fizyczne terroryzmu, personel latający na samolotach i śmigłowcach, członek załogi nawodnych jednostek pływających, skoczek spadochronowy, saper, służba wywiadowcza za granicą, warunki szczególnie zagrażające życiu i zdrowiu) oraz o 0,5% podstawy wymiaru za każdy rozpoczęty miesiąc pełnienia służby na froncie w czasie wojny oraz w strefie działań wojennych, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa,
- d) wysokość emerytury ustalonej zgodnie z lit. a–c nie będzie mogła być wyższa niż

miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Renta inwalidzka osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, ustalona dla danej grupy inwalidzkiej, zgodnie z art. 22 ustawy zaopatrzeniowej, zostanie ustalona na następujących zasadach:

- a) jej wysokość ulegnie zmniejszeniu o 10% podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa,
- b) w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa i została zwolniona ze służby przed dniem 1 sierpnia 1990 r., renta inwalidzka wypłacana będzie w kwocie minimalnej, zgodnie z orzeczoną grupą inwalidzką,
- c) wysokość renty inwalidzkiej ustalonej zgodnie z lit. a nie będzie mogła być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Renta rodzinna przysługująca po osobie, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa i pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., zostanie ustalona na następujących zasadach:

- a) jako pochodna emerytury lub renty inwalidzkiej, zostanie obniżona w następstwie ponownego ustalenia wysokości świadczenia, jakie przysługiwało lub przysługiwałoby zmarłemu funkcjonariuszowi, emerytowi lub renciście, zgodnie ze wskazanymi wyżej zasadami ustalania wysokości emerytur i rent inwalidzkich),
- b) wysokość renty rodzinnej ustalonej zgodnie z lit. a nie będzie mogła być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty rodzinnej wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- c) regulacje wskazane w lit. a i b nie będą stosowane w przypadku, gdy renta rodzinna przysługuje po funkcjonariuszu, który po dniu 31 lipca 1990 r. zaginął w związku z pełnieniem służby lub poniósł śmierć w wypadku pozostającym w związku z pełnieniem służby.

W pozostałym zakresie do ustalenia wysokości emerytur, rent inwalidzkich i rent rodzinnych stosowane będą obowiązujące przepisy ustawy zaopatrzeniowej.

- 3) wyłącza stosowanie przepisów o ustaleniu na nowo emerytury i renty inwalidzkiej, jeżeli osoba, która pełniła służbę, udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego; przepis ten będzie stosowany odpowiednio również do renty rodzinnej;

Za środki dowodowe potwierdzające ww. okoliczności ustawodawca uznał zarówno informację Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przebiegu służby danego funkcjonariusza na rzecz totalitarnego państwa, jak i inne dowody, w szczególności wyrok skazujący, choćby nieprawomocny, za działalność polegającą na podjęciu, bez wiedzy przełożonych, czynnej współpracy z osobami lub organizacjami działającymi na rzecz niepodległości Państwa Polskiego w okresie służby na rzecz totalitarnego państwa.

- 4) przewiduje możliwość wyłączenia stosowania, wobec niektórych osób, przepisów o ustaleniu na nowo emerytury, renty inwalidzkiej i renty rodzinnej;

Osobą uprawnioną do podjęcia takiej decyzji będzie minister właściwy do spraw wewnętrznych. Z możliwości tej będzie on mógł skorzystać w szczególnie uzasadnionych przypadkach, ze względu na krótkotrwałą służbę przed dniem 31 lipca 1990 r. oraz rzetelne wykonywanie zadań i obowiązków po dniu 12 września 1989 r., w szczególności z narażeniem zdrowia i życia. Świadczenia osób, wobec których zastosowano ww. regulację, wypłacane będą na dotychczasowych zasadach.

- 5) obliguje Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do ogłoszenia, obowiązującej od dnia ogłoszenia ustawy zmieniającej miesięczną kwotę przeciętnej: emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

Ww. kwoty Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłosi, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Zostaną one obliczone za ostatni miesiąc kwartału poprzedzającego datę ogłoszenia ustawy zmieniającej. Do ich obliczenia przyjęte zostaną kwoty wszystkich jednostkowych świadczeń danego rodzaju,

wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przed odliczeniem składki na ubezpieczenie zdrowotne, zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych oraz przed dokonaniem zmniejszeń z tytułu zawieszalności, potrąceń i egzekucji. Kwoty te obliczone zostaną bez kwot wyrównań oraz dodatków i innych świadczeń pieniężnych przysługujących do danego świadczenia.

- 6) przewiduje waloryzację miesięcznej kwoty przeciętnej emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej, wypłaconych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

Ogłoszone przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwoty podlegać będą waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zwaloryzowane kwoty świadczeń Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłaszać będzie, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, co najmniej na 7 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji.

Przepisy przejściowe nakładają na organ emerytalny obowiązek wszczęcia z urzędu postępowań w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości emerytur i rent inwalidzkich wypłacanych byłym funkcjonariuszom, którzy pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa, oraz rent rodzinnych przysługujących po tych funkcjonariuszach.

Świadczenia emerytalne i rentowe w nowej wysokości wypłacane będą od dnia 1 października 2017 r.

Ustawa wchodzi w życie zasadniczo z dniem 1 stycznia 2017 r.